

מדינת ישראל
משרד החינוך

אבני דרך

לשנת הלימודים תשפ"ג

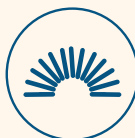

מאי 2022

מה צריך ילד?
מקום שיוכל לגבּה.
ומבגָר אָחד שיעזר לו עם התקרה.
(עידית ברק)

רציפות

גמישות

התחדשות

אנשי חינוך יקרים,

מערכת החינוך שואפת להיות המקום המאפשר לתלמידים צמיחה והתפתחות, על ידי הגבהת התקרה שמעל לראשם, על מנת שיראו את האופק הנכון להם ויממשו את יכולותיהם מתוך יצירה, אהבה וחירות המחשבה.

אתם, צוותי החינוך בבתי הספר ובגני הילדים, אלו הנושאים על כתפיכם את העצמת התלמידים וחיזוק בית החינוך. זוהי דרך של מסירות, התמדה והנחלת ידע ומיומנויות המגביה את התלמידים ומביאה אותם להישגים המתאימים להם.

על מנת להמשיך ולהעצים עשייה זו, מונח לפניכם מסמך "אבני דרך לשנת הלימודים תשפ"ג". מטרתו להביא לידי מימוש ויישום של עקרונות **ההתחדשות, הגמישות והרציפות**, תוך התבוננות בתהליכים פנימה, ליווי ותמיכה ועידוד רעיונות, יוזמות וחשיבה פורצת דרך, בהלימה למטרות משרד החינוך.

רוח ההתחדשות מביאה איתה למידה בדרך של חוויה עמוקה ומשמעותית, אשר תעצב את דמותם של התלמידים לאורך שנות לימודיהם. על הלמידה להיות מגוונת ומותאמת לאתגרי המאה הנוכחית, והיא שתשפיע גם על עתידם של הלומדים במרחבי השכלה והתעסוקה אליהם יגיעו בהמשך חייהם.

שינויים אלו נראה ביתר שאת בתחומי המח"ר (מורשת, חברה ורוח), שבמסגרתם החיבור האישי ושינוי דרכי ההיבחנות יאפשרו לתלמידים להביא לידי ביטוי את היכולות והתפיסות הערכיות שלהם מתוך חיבור אישי לתכנים ותוך מיצוי יכולותיהם.

הרפורמה בבגרויות תאפשר הן לתלמידים והן לצוותי החינוך, להשתמש בכישוריהם בדרכים רבות ועשירות, כי המעשה החינוכי הוא מעשה של בריאה המשתנה ומתחדשת בכל יום.

הלמידה הרצופה מינקות ועד בגרות, תיצור רצף של שפה אחת בכל מרחבי הפעילות החינוכית, הפורמאלית והלא-פורמאלית, מבוקר עד ערב, מהמעונות, דרך הגנים ועד לסיום התיכון.

עשייה ברוכה זו תתאפשר בהובלתכם, מנהלי בתי הספר, שניתנת לכם הגמישות הפדגוגית-ניהולית שתקדם פיתוח יזמות וחדשנות של צוותי החינוך ובתי הספר. כמנהיגים נמצאות בידיכם הסמכות והאחריות לחיזוק היכולות הבית-ספריות שאותן אתם מיטיבים להכיר, והתאמת דרכי הלמידה וההוראה לכל סוגי אוכלוסיות התלמידים וצרכי הקהילות שבתי הספר נמצאים בתוכם.

הילדים מבקשים מאתנו, המבוגרים, שנניח לבנים ונסלול דרך בטוחה בעבורם. ואתם, צוותי החינוך, הם אלו המחוללים את אותו שינוי ואותה הצלחה שאליהם הם מייחלים.

"אוצר יקר אחד לנו והוא האדם. ואדם זה, מינקות ועד שיבה, יש לטפח בכל כוחנו, להשקיע בו כל ליבנו ומחשבתנו, עד שימצה את כל הפוטנציאל הגנוז בו ולמעלה מזה".

(יצחק נבון, לשעבר שר החינוך ונשיאה החמישי של מדינת ישראל)

אבני דרך אלו הן התשתית שעליה כל אחת ואחד מכם יוסיף ויבנה נדבכים נוספים למען עתידם של ילדינו. עלו והצליחו!

בהערכה רבה,

ח"כ ד"ר יפעת שאשא ביטון
שרת החינוך

דלית שטאובר
המנהלת הכללית

מטרת העל של החינוך בישראל מגיל לידה ועד גיל 18, לטפח בוגרים
ובוגרות ערכיים, בעלי ידע ומיומנויות, שיאפשרו להם לעצב את זהותם, להתפתח
כאנשים עצמאיים ומשכילים, בעלי חוסן רגשי וחברתי, למצות את יכולותיהם מתוך
תחושת משמעות ולתרום למדינת ישראל לחברה ולקהילה.

מהלכים ומטרות

לקראת שנת הלימודים תשפ"ב למערכת החינוך בישראל הוגדרו חמש מטרות רב שנתיות, המתייחסות לשלושה ממדים - פרט, חברה ומדינה. מטרות אלה שלובות ותומכות זו בזו, וימשיכו להוביל את העשייה החינוכית במערכת החינוך גם בשנת הלימודים תשפ"ג.

המהלכים המרכזיים של התחדשות, גמישות ורציפות מכוונים להגשמת מטרות אלה וכוללים צעדים משמעותיים המסייעים לקידומן.

ריכזנו עבורכם את הצעדים המרכזיים שיקודמו במערכת החינוך בשנת הלימודים תשפ"ג, בהלימה למטרות מערכת החינוך. הצעדים המרכזיים שלובים אף הם אחד בשני ומסייעים לקידום מכלול המטרות:

למידה מצמיחה המעניקה ללומדים ערכים, ידע ומיומנויות לשגשוג
במציאות משתנה.

התחדשות הלמידה בחטיבה העליונה | התחדשות הלמידה בחטיבת הביניים | קידום
אוריינות שפתית | גמישות ניהולית | אנגלית | הייטק | חינוך אקלימי | חינוך פיננסי

1

חיזוק החוסן ותחושת השייכות

שילוב למידה רגשית וחברתית (SEL) | צמצום אלימות | צמצום נשירה

2

פיתוח זהות ישראלית בתוך מרחב החיים המשותף במדינת ישראל
חיים בשותפות | הכנה לצה"ל

3

הזדמנות שווה, הוגנות והכלה כמקדמות מוביליות חברתית

הכלה והשתלבות | תוכניות חומש - לחברה הערבית | לחברה הבדואית |
לחברה הדרוזית | צמצום פערים

4

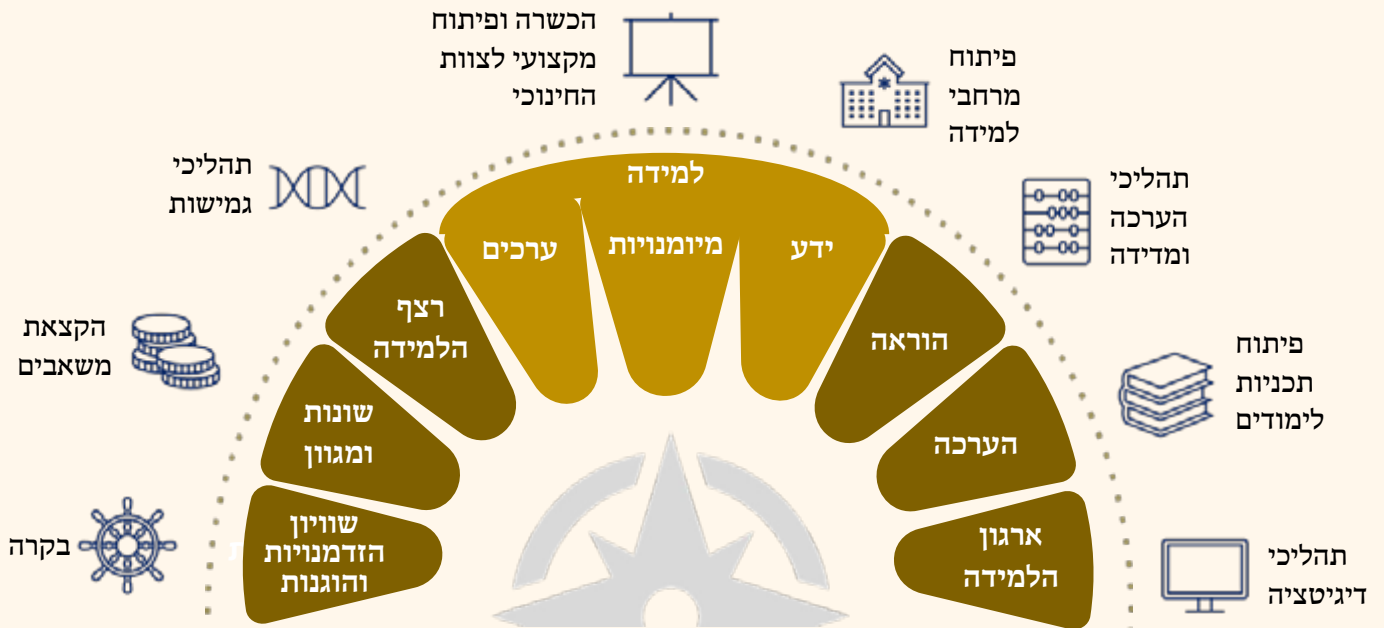
חיזוק מעמד המנהלים וצוותי החינוך

גמישות ניהולית | מעמד המורה

5

המניפה הפדגוגית

המניפה פורסת לפניכם את התפיסה הפדגוגית של מערכת החינוך.

המניפה הפנימית מארגנת את שבעת יסודות הפדגוגיה: למידה (ידע, מיומנויות, ערכים); הוראה; הערכה; רצף; ארגון; שונות; שיוון והוגנות.

כל יסוד מתואר בפירוט ומבוסס על ידע מקצועי ומחקרי ולצדו מופיעים עקרונות פעולה שנועדו להשגתו.

המניפה החיצונית מציינת מגוון פעולות מערכתיות שנועדו להוציא אל הפועל את היסודות הפדגוגיים. כל פעולה מערכתית צריכה להיבחן אל מול היסודות הפדגוגיים על מנת לוודא שאכן היא בנויה באופן שיאפשר הגשמתם של יסודות אלו.

בבואכם לתכנן תהליכים פדגוגיים, לקראת שנת הלימודים תשפ"ג, תוך שימוש במרחבים שניתנו לכם בהתחדשות - גמישות - רציפות, מוזמנים להסתייע במניפה הפנימית וביסודות אותם היא כוללת, על מנת לוודא כי ישנה הלימה בין הפעולות שאתם בוחרים לעשות ובין היסודות עליהם מתבססת מערכת החינוך.

מוזמנים לקרוא את **מסמך היסודות המלא**.

התחדשות הלמידה במערכת החינוך מתמקדת בשילוב בין ידע, מיומנויות וערכים, במעבר לחיבור בין תחומי דעת ובחזוק הקשר בין הלמידה לחייהם של הלומדים בהווה ובעתיד. מהלך ההתחדשות בשנת תשפ"ג יתמקד בחטיבה העליונה, יחלחל אל כל שלבי הגיל, ויקדם למידה רגשית וחברתית ולמידה רלוונטית.

התחדשות לימודי המח"ר בחטיבה העליונה

הלימודים בתחומי המורשת החברה והרוח (תחומי מח"ר) מהווים הזדמנות ליצירת חוויות למידה עמוקות, מעוררות חשיבה והשראה ורלוונטיות לעולם הלומדות והלומדים. לימודי המח"ר מביאים לידי ביטוי, יכולות ועמדות אישיות, ומפתחים מסוגלות עכשווית ועתידית. הלימודים בתחומי המח"ר מסייעים לטפח לומדות ולומדים סקרנים, מעורבים, ביקורתיים וערכיים, תוך דגש על טיפוח זהות אישית ושייכות למשפחה, לקהילה, לעם ולמדינת ישראל.

מטרתו של המהלך להתחדשות לימודי המח"ר, בתחומי הדעת היסטוריה, ספרות, אזרחות, תנ"ך ומורשת, היא לאפשר גמישות ובחירה למורים וללומדים באמצעות שילוב ייחודי של קורסי יסוד תחומיים וכתבת עבודה מסכמת רב-תחומית.

בשנת תשפ"ג מבנה הלמידה, ההוראה וההערכה של תחומי המח"ר בחטיבה העליונה יאפשר למורים ולתלמידים לממש באופן מלא יותר את ההזדמנויות הללו. המהלך יחול לראשונה על תלמידי כיתה י' שעתידים לסיים את לימודיהם בשנת הלימודים תשפ"ה. הלמידה במקצועות המח"ר תורכב משני שלבים:

שלב לימודי היסוד בתחומי הדעת (י'-י"א)

א. שלב זה נועד להקנות לתלמידים ידע ומיומנויות בכל אחד מתחומי הדעת. המורים יוכלו לבחור את דרכי ההוראה המתאימות להם ולתלמידים שלהם בנתיבים שונים, ודרכי ההערכה יבססו את המיומנויות של התלמידים ואת יכולות הלמידה שלהם. הבקרה על תהליכי ההערכה תאפשר למערכת לתקף את הלמידה ולוודא העמידה בסטנדרטים.

שלב למידה מתקדמת - עבודה מסכמת רב-תחומית (י"א-י"ב)

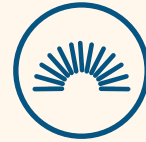
ב. הלמידה בשלב זה נועדה לאפשר לתלמידים לבחור, לחקור ולהביא לידי ביטוי את יכולותיהם ועמדותיהם בעבודה מסכמת רב-תחומית בכתב ובעל פה, לרבות באמצעות פרזנטציה. עבודה זו תוערך על ידי המורים ועל ידי בוחן חיצוני.

| לאבני הדרך המפורטות – חט"ע |

התחדשות הלמידה כתפיסה פדגוגית

מהלך התחדשות הלמידה נועד לייצר התחדשות בכל שלבי הגיל ובכל תחומי הדעת. כך למשל, אנו מחדשים את תוכניות הלמידה בתחומי המח"ר גם בחטיבות הביניים ונמשיך לפתח תשתית של אוריינות לשונית בשפת אם בגיל הרך ובחינוך היסודי. נעמיק למידה רגשית חברתית (SEL) תוך צמצום פערים לימודיים רגשיים, נעודד למידה רלוונטית לחיים ולמגמות גלובליות באמצעות חיזוק אוריינות שפה דבורה באנגלית, אוריינות פיננסית, חשיבה חישובית, אוריינות דיגיטלית וחינוך אקלימי לאורך כל שלבי הגיל.

| לאבני הדרך המפורטות – חטיבת הביניים | למידה רגשית וחברתית | קידום אוריינות שפתית | אנגלית |
| חינוך פיננסי | חינוך אקלימי | הייטק |

תוכנית הגמישות הניהולית נועדה לאפשר למנהלי בתי הספר לממש באופן מיטבי את יעדי החינוך מתוך כבוד והכרה בידע ובמקצועיות של מנהלי בתי הספר וצוותיהם וביכולת שלהם להתאים את המשאבים והמענים לצרכים הייחודיים של קהילתם. במסגרת המהלך תורחב באופן משמעותי הגמישות הניהולית של מנהלי בתי הספר, הרשויות המקומיות ומחוזות המשרד החל משנת הלימודים תשפ"ג. גמישות זו מטרתה חיזוק היכולות הפנים בית ספריות, חיזוק דרכי ההוראה והלמידה ודיוק המענים לתלמידים ולצוותי החינוך להשגת פדגוגיה איכותית.

הנחות יסוד

- הרחבת הגמישות הניהולית והתקציבית תורמת להעצמתם של המנהלים והמורים, מעמיקה את מקצועיותם ומגבירה את תחושת המסוגלות והאחריות שלהם.
- צורכי התלמידים משתנים: נדרשת גמישות בהתאמת תוכנית ההוראה לצרכי התלמידים, ולבתי הספר יש יכולת תגובה מהירה ומדויקת לכך.
- קיים קשר בין סמכות ומרחב שיקול דעת לבין אחריות ומחויבות: מתן גמישות וסמכות לבתי הספר מחייב אחריותיות לתוצאות החינוכיות.

התקציב הרשותי והבית ספרי במסגרת תוכנית הגמישות

התקציב במסגרת הגמישות יוקצה ישירות לבתי הספר בהתאם למדד הטיפוח הבית ספרי ולמספר התלמידים הלומדים במוסד לצד תקציבים תוספתיים שלא נכללו בעבר. סל זה יכלול תקציבים שהוקצו עד כה באפיקים אחרים, כגון תקציב הניהול העצמי ותקציב הכלה והשתלבות. הסל התקציבי הבית ספרי לשנת הלימודים תשפ"ג יוצג למנהלים במהלך חודש מאי. כמו כן, לרשות הרשויות המקומיות יעמוד תקציב רשותי באמצעותו יוכלו להוביל תהליכים חינוכיים ברשות.

התאמת רמת הליווי הנדרשת לבתי הספר ואישור תוכנית העבודה

כלל בתי הספר בתוכנית יזכו למשאבים גמישים, אולם הפיקוח, הליווי והתמיכה ייעשו באופן דיפרנציאלי ובהתאמה ליכולת בית הספר להתמודד עם הרחבת האחריות הניהולית הנדרשת בתוכנית. על פי החלטת הממשלה, המשרד יגדיר את רמת הליווי הנדרשת לכל בית ספר, בהתאם לנתוני בית הספר בהיבטים ניהוליים ולימודיים על פי כלי אנליטי תומך החלטה שפותח במשרד ועל בסיס הערכת הצורך שהמחוז מזהה. בתי ספר שאותרו כנדרשים לליווי משמעותי, יקבלו על כך הודעה מהמחוז וילוו על ידו בצמתים מרכזיים וכן יידרשו לתהליך אישור של תוכנית העבודה על ידי המפקח הכולל.

| לאבני הדרך המפורטות – גמישות ניהולית | חיזוק מעמד המורה |

מערכת החינוך שואפת לביסוס תפיסה הרואה את התלמיד על כל היבטיו, המתחיל את דרכו במערכת החינוך וצומח בה לאורך שנותיו, בתהליכי למידה ובחינוך חברתי וקהילתי במוסד החינוכי ומחוצה לו, בונה צעד אחרי צעד את זהותו ואישיותו בהתאם לתרבותו ומורשתו, מתוך מטרה לבנות חברה סבלנית המכילה אזרחים מעורבים בעלי מיומנויות וידע רלוונטיים וערכים משותפים וייחודיים.

רציפות בשלבי הגיל - הגיל הרך

רציפות מאפשרת לראות את שלבי ההתפתחות השונים של הלומד, מגיל לידה עד 18, בהסתכלות הוליסטית על השליש הראשון (לידה עד גיל 6), השליש השני, החינוך היסודי (6-12) והשליש השלישי, החינוך העל-יסודי (13-18). הגיל הרך הוא שלב מכריע בעיצוב התפתחות הפעוט. כבר בגיל זה נדרש מענה חינוכי-טיפולי מיטבי העומד בסטנדרטים איכותיים. מעבר מעונות היום למשרד החינוך יבסס תשתית לשם קיום רצף חינוכי-טיפולי מיטבי החל מגיל לידה, בד בבד עם קביעת סטנדרטים חינוכיים איכותיים ופריסה רחבה המאפשרת נגישות וזמינות לכל משפחה המעוניינת בכך, בהתאמה לצרכיה. זאת, באמצעות רכזי גיל רך ברשויות מקומיות במימון משרד החינוך, הדרכת מטפלות, רישוי ופיקוח, האצת בינוי מעונות ברחבי הארץ.

רציפות הלמידה

הלמידה מתרחשת בתוך תחומי הגן ובית הספר ואף מחוצה להם. למידה היא תהליך מתמשך שבו רוכש הפרט ידע, מיומנויות, ערכים, עמדות ותובנות בהקשרים אישיים וחברתיים ובמגוון סביבות. חינוך פורמלי וחינוך לא פורמלי הם כלים שלובים, המקיימים מערכת משוב, ומייצרים עבור התלמידים זירות שונות להתנסות. חיבור בלתי אמצעי ביניהם מספק הזדמנויות ייחודיות ללמידה ויישום הידע הנלמד.

משרד החינוך רואה חשיבות רבה בקידום הצלחה ומוביליות חברתית של האוכלוסיות המגוונות בישראל. בהתאם, נמשיך לתת מענה מותאם ללומדים עם צרכים מגוונים בחינוך הרגיל, בחינוך המיוחד וללומדים במסגרות השילוב. כמו כן, נוביל תוכניות חומש לחברה הערבית, הבדואית והדרוזית, המבקשות לתת מענה ללומד בהיבטים החינוכיים המרכזיים. תוכניות החומש מתמקדות בשינוי דפוסי למידה ומעבר ללמידת מיומנויות, בהשקעה ניכרת בהון האנושי, קידום שפת האם והאנגלית הדבורה והעמקת איכות החינוך החברתי והקהילתי בחברות אלו.

| אבני דרך מפורטות – חינוך חברתי וקהילתי | שילוב והכלה | חומש חברה ערבית | חומש חברה בדואית | חומש חברה דרוזית |

תקציר זה מביא בפניכם את עיקרי אבני הדרך.

לפירוט והרחבה לחצו על הקישורים המופיעים בצמוד למילים "אבני דרך מפורטות".